

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням Вченої ради
Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
протокол від 22.07.2025 року №9

ПОЛІТИКА
добросовісного використання штучного інтелекту в
Харківському національному університеті Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба

Введено в дію наказом начальника
Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
від 24.07.2025 року №1057

ЗМІСТ

1.	Загальні положення	3
2.	Застосування систем ІІІ в освітньому процесі	4
3.	Застосування систем ІІІ в науковій і науково-технічній та інноваційній діяльності	6
4.	Етичні аспекти використання ІІІ в Університеті. Академічна добросчесність	6
5.	Правові аспекти використання ІІІ.....	9
6.	Процедури реагування на порушення та відповідальність за порушення встановлених правил використання систем ІІІ	10
7.	Прикінцеві положення	10

1. Загальні положення

1.1 Дана Політика доброчесного використання штучного інтелекту в Харківському національному університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (далі – Політика) регламентує основні принципи ефективного, прозорого й відповідального використання систем штучного інтелекту (далі – ШІ) в освітньому процесі, у науковій і науково-технічній та інноваційній діяльності Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (далі – Університет).

1.2 Дана Політика розроблена відповідно до Регламенту 2024/1689 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року, що встановлює гармонізовані правила щодо штучного інтелекту, Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р, норм Конституції України, законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про авторське право і суміжні права”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Про державну таємницю”, “Про інформацію”, “Про доступ до публічної інформації”, “Про захист персональних даних”, Рекомендацій щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти, затвердженими Міністерством освіти і науки України та Міністерство цифрової трансформації України, “Кодексу академічної доброчесності Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба”, “Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Харківському національному університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба”.

1.3 Метою Політики в Університеті є створення методичної основи для впровадження та раціонального використання технологій ШІ в Університеті, а також для забезпечення ефективного, етичного та безпечного використання ШІ в освітньому процесі, науковій, науково-технічній та інноваційній діяльності Університету.

1.4 Дія Політики поширюється на науково-педагогічних (педагогічних, наукових) працівників (далі – НПП) та здобувачів освіти Університету.

1.5 У Політиці використовуються такі терміни:

Система ШІ – комп’ютерна програма, яка спроектована для роботи з різними рівнями автономності та може проявляти адаптивність після розгортання, і котра для явних або неявних цілей робить висновки на основі отриманих вхідних даних, як генерувати результати (зокрема, прогнози, контент, рекомендації або рішення), які можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище.

Запит (промпт) – вхідний текст, інструкція або завдання для системи ШІ, на які система має відреагувати шляхом генерування контенту.

1.6 Використання ШІ в Університеті ґрунтуються на семи принципах етики для надійного ШІ, розроблених у 2019 році незалежною експертною групою High-Level Expert Group on Artificial Intelligence (Високорівнева група експертів з питань штучного інтелекту), призначеною Європейською комісією:

1.6.1 Контроль з боку людини – системи ШІ повинні діяти в інтересах людини, підтримувати її рішення, не замінюючи їх. Усі критично важливі рішення мають залишатися за людиною, а ШІ повинен використовуватись як допоміжний інструмент.

1.6.2 Технічна надійність та безпека – ШІ повинен бути стійким до збоїв, працювати коректно та мати механізми захисту від зловживань або помилкових рішень. Усі системи мають відповідати стандартам кібербезпеки та зберігати функціональність навіть в умовах несправностей.

1.6.3 Конфіденційність та управління даними – використання ШІ вимагає суворого дотримання законодавства щодо персональних даних та захисту інформації. Будь-яке збирання, зберігання або обробка даних має здійснюватися законно, етично та прозоро, з дозволу користувача.

1.6.4 Прозорість – користувачі мають знати, коли і як саме використовується ШІ, розуміти логіку його рішень і мати можливість їх перевірити або оскаржити.

1.6.5 Різноманітність, недискримінація та справедливість – системи ШІ повинні бути інклюзивними й не створювати упереджених чи дискримінаційних результатів. Їх розроблення та застосування має сприяти рівному доступу до освіти та наукових можливостей.

1.6.6 Суспільний та екологічний добробут – ШІ має служити суспільним інтересам, сприяти сталому розвитку та не завдавати шкоди навколишньому середовищу. Перевага надається рішенням, які враховують майбутні наслідки для людини й суспільства.

1.6.7 Підзвітність – Університет має забезпечувати механізми аудиту, контролю та реагування на наслідки впровадження ШІ. Відповідальність за розробку й застосування ШІ мають нести як технічні виконавці, так і управлінці.

2. Застосування систем ШІ в освітньому процесі

2.1 Інтеграція ШІ у викладання та навчання в Університеті базується на підході, який відповідає принципам ефективної педагогіки та використовує сильні сторони ШІ для покращення результатів навчання.

2.2 Ключові педагогічні підходи до впровадження ІІІ в освітній процес Університету:

2.2.1 Відповідність навчальним цілям – інструменти ІІІ мають слугувати досягненню навчальних цілей, а не відволікати від них.

2.2.2 Відповідність педагогічним практикам – технології повинні підтримувати наявні ефективні методи навчання, як-от активне навчання, диференційоване викладання тощо.

2.2.3 Персоналізація навчання – ІІІ має перевагу в адаптації контенту до потреб кожного здобувача освіти, що підвищує залученість і розуміння. НПП повинні використовувати адаптивні навчальні системи/платформи, щоб регулювати рівень складності або пропонувати індивідуальні рекомендації на основі результатів у реальному часі.

2.2.4 Сприяння цифровій та ІІІ грамотності – викладання за допомогою ІІІ також є можливістю навчати ІІІ. НПП повинні ознайомити здобувачів освіти із базовими поняттями ІІІ, етичними питаннями та тим, як інтерпретувати результати (наприклад, розуміння упереджень чи обмежень у прогнозах ІІІ).

2.2.5 Заохочення до залученості та співпраці – інструменти ІІІ можуть пробудити цікавість і сприяти командній роботі, пропонуючи унікальні ресурси чи досвід. НПП повинні використовувати ІІІ для спільних заходів, як-от генерування ідей за допомогою генеративних інструментів ІІІ або аналіз наборів даних у групових проєктах.

2.2.6 Розвиток навичок критичного мислення – здобувачі освіти повинні критично оцінювати результати ІІІ, а не сприймати їх, як беззаперечні. НПП повинні заохочувати студентів ставити запитання до результатів ІІІ, перевіряти їх.

2.2.7 Зберігання автономії викладача – ІІІ є інструментом, а не заміною педагогічного досвіду НПП. НПП мають керувати використанням ІІІ, інтерпретувати його результати та інтегрувати їх у масштабніші навчальні стратегії.

2.2.8 Відповідність етичним і конфіденційним викликам – відповідальне використання ІІІ потребує уваги до безпеки персональних даних та інформації, дотримання етичних аспектів. НПП мають переконатися, що інструменти ІІІ відповідають нормам щодо конфіденційності, безпеки інформації, визначеним положенням Університету, та обговорювати зі здобувачами освіти питання етичного використання ІІІ.

2.2.9 Постійне оцінювання та вдосконалення – інтеграція ІІІ є ітераційним процесом, тому НПП мають збирати відгуки від здобувачів освіти, аналізувати результати та вдосконалювати підхід для кращого досягнення навчальних цілей.

3. Застосування систем ІІІ в науковій і науково-технічній та інноваційній діяльності

3.1 Системи ІІІ можуть бути використані для підтримки наукової і науково-технічної та інноваційної діяльності в Університеті з метою підвищення ефективності досліджень, автоматизації процесів та розширення аналітичних можливостей. Його застосування має здійснюватися з урахуванням вимог академічної доброчесності, етики, безпеки та дотримання відповідних нормативних обмежень.

3.2 Основними сферами застосування ІІІ в науковій і науково-технічній та інноваційній діяльності Університету є:

- ретроспективний аналіз (пошук джерел, їх стислий опис, систематизація) щодо визначеної проблематики;

- генерування ідей (для вибору потенційних напрямів, методів, методик, методології, засобів дослідження тощо);

- пошук прототипів та/або аналогів для винаходів (наприклад, для патентів);

- пошук необхідних статистичних даних, аналіз даних та визначення закономірностей (зокрема, зв'язків) у BigData;

- аналіз та/або моделювання ризиків/надійності/безпечності застосування винаходів;

- автоматизація рутинних завдань для підвищення продуктивності науковців, покращення якості наукових публікацій;

- подолання розривів між різними галузями знань (досліджень);

- оптимізація командної роботи в наукових проєктах.

4. Етичні аспекти використання ІІІ в Університеті. Академічна доброчесність

4.1 Застосування ІІІ в Університеті НПП, здобувачами освіти може мати ознаки академічної недоброчесності. Потенційне порушення академічної доброчесності може виникнути в разі створення некоректного запиту до ІІІ, його застосування без розуміння функціоналу та принципу роботи або з метою одержання продукту, який буде застосовано з порушеннями академічної доброчесності.

4.2 Порушення академічної доброчесності може виникати під час наступних чотирьох стадій взаємодії користувача ІІІ та його продуктом:

4.2.1 Стадія 1. Визначення мети використання ІІІ

На цьому етапі користувач обирає мету застосування системи ІІІ. Мета має відповідати принципам академічної доброчесності. Використання ІІІ з наміром досягти лише формального результату без фактичного наукового внеску, зокрема для збільшення кількості публікацій або створення текстів із плагіатом чи фабрикацією даних, є свідомим порушенням академічної доброчесності. У таких випадках відповідальність повністю покладається на користувача.

4.2.2 Стадія 2. Постановка технічного завдання для ІІІ

Цей етап передбачає формулювання запиту або низки послідовних завдань, які користувач ставить перед системою. Відповіді ІІІ можуть відповідати очікуванням користувача, однак не завжди є достовірними або точними. Етап вимагає критичної оцінки та творчого внеску користувача для забезпечення належної якості результату.

4.2.3 Стадія 3. Отримання та інтерпретація результату ІІІ

На цьому етапі користувач отримує проміжний або фінальний результат роботи ІІІ. Якщо попередні етапи було пройдено без порушень, академічна доброчесність може бути поставлена під сумнів через технічні обмеження самої системи, яка не завжди здатна забезпечити якісний або етично прийнятний результат. При цьому спроби використання таких результатів як власних, наприклад, з метою публікації, вважаються порушенням академічної доброчесності з боку користувача. Такі порушення можуть бути як ненавмисними (через недосконалість технології), так і навмисними (у результаті свідомих дій користувача).

4.2.4 Стадія 4. Використання “продукту” ІІІ

На цьому етапі “продукт” ІІІ може бути використаний для шахрайства під час освітнього процесу (шпаргалки на іспитах, онлайн-відповіді під час оцінювальних завдань, несанкціонована співпраця тощо). У цьому разі відповідальність за порушення академічної доброчесності несе користувач.

4.3 У діяльності НПП ІІІ може:

- сприяти оцінюванню окремих компонентів самостійних робіт здобувачів освіти, таких як структура, логічність аргументації та відповідність стилю;

- генерувати різноманітні навчальні матеріали, зокрема тести, вправи та навіть короткі пояснення складних тем, що дає змогу НПП заощадити час і добирати більш інтерактивні та цікаві ресурси для навчання;

- створювати інтерактивні презентації на основі наявних матеріалів, додаючи анімації, звукові ефекти та інші елементи, які роблять презентацію цікавішою;

- автоматизувати багато операцій, зокрема перевірку завдань, оцінювання тестів і надання зворотного зв'язку здобувачам освіти, що дає змогу НПП зосередитися на більш творчих і стратегічних аспектах своєї діяльності;

аналізувати інтереси та навчальні досягнення здобувачів освіти, щоб рекомендувати їм додаткові матеріали для вивчення;

відповідати на часті запитання здобувачів освіти, надавати технічну підтримку та виконувати інші рутинні завдання.

4.4 За допомогою ІІІ здобувачі освіти можуть:

швидко знаходити необхідну інформацію для виконання навчальних завдань і підготовки до занять та контрольних заходів;

ефективно працювати з матеріалами, представленими іноземною мовою; вивчати іноземні мови;

генерувати ідеї для написання есе, створення презентацій та інших творчих завдань;

отримувати рекомендації та пояснення щодо виконання складних завдань або концепцій;

генерувати різноманітні тестові завдання, що допомагає ефективно готуватися до іспитів;

аналізувати помилки під час виконання тестів і надавати персоналізовані рекомендації щодо їх виправлення;

знаходити релевантні наукові статті й дослідження за заданими критеріями;

аналізувати великі обсяги даних;

генерувати нові гіпотези для дослідження на основі аналізу наявних даних;

автоматично створювати конспекти лекцій та інших навчальних матеріалів, що дає змогу зосередитися на розумінні основних ідей.

4.5 Перелік порушень академічної доброчесності, які можуть виникнути в результаті застосування ІІІ в Університеті поділяється на дві групи:

перша – порушення академічної доброчесності, які “генерує” сам ІІІ (плагіат, фальсифікація та фабрикація даних, недотримання умов ліцензій Creative Commons);

друга – порушення академічної доброчесності користувачем ІІІ під час створення та застосування “продукту” (списування, змова, введення в оману, несанкціонована співпраця).

4.6 НППП можуть сприяти уникненню порушень академічної доброчесності з боку здобувачів освіти під час застосування ІІІ такими діями:

дотримання позиції щодо можливості застосування ІІІ під час виконання письмових навчальних завдань, відсутність заборони застосування ІІІ здобувачами освіти;

відкритий діалог зі здобувачами освіти про використання ІІІ в навчанні, проведення дискусії про можливості й обмеження ІІІ в освітньому процесі з акцентом на те, що ІІІ є ефективним інструментом навчання здобувачів освіти, однак не завжди може бути застосований під час виконання письмових навчальних завдань;

чітке визначення можливих функцій ШІ під час виконання письмових навчальних завдань;

надання здобувачам освіти структури письмового навчального завдання із визначенням частин, які можуть бути виконані із застосуванням ШІ та вимогою відзначення ролі ШІ в процесі підготовки письмового навчального завдання (атрибуція ШІ);

постійне оновлення письмових навчальних завдань на основі дослідження тенденцій розвитку ШІ;

доповнення письмової оцінки усними презентаціями або індивідуальними співбесідами, щоб оцінити розуміння студентами матеріалу та їх здатність мислити критично;

заміна традиційних письмових навчальних завдань (тести, реферати тощо) презентаціями, індивідуальними або груповими проєктами, які вимагають творчого підходу й критичного мислення;

створення письмових навчальних завдань, які здобувачі освіти зможуть виконати лише за умови застосування первинних (отриманих особисто) даних;

створення письмових навчальних завдань з вигаданими кейсами, нетекстовими фрагментами тощо з метою уникнення застосування ШІ.

4.7 Здобувачі освіти в процесі виконання письмових навчальних завдань повинні вжити заходів щодо запобігання потенційних порушень академічної доброчесності під час застосування ШІ:

дотримання визначених НПП правил застосування ШІ для конкретного письмового навчального завдання (наприклад, дозвіл на застосування ШІ для виконання всього письмового завдання або обмеження щодо застосування ШІ для виконання окремих частин або всього завдання);

зазначення факту застосування ШІ в письмовому навчальному завданні шляхом демонстрації запиту (промпту), на основі якого ШІ згенерував відповідь, розміщену в завданні; визначення, які частини завдання підготовлені із застосуванням ШІ з деталізацією, які із цих частин використано так, “як є”, а які модифіковано здобувачем освіти.

5. Правові аспекти використання ШІ

5.1 ШІ в Університеті дозволено використовувати лише з урахуванням етичних обмежень, прав користувачів і безпеки даних. Усі користувачі ШІ повинні бути ознайомлені з правилами його використання і дотримуватись їх.

5.2 Застосування ШІ в Університеті потребує дотримання законодавства України та внутрішніх нормативних актів у таких ключових напрямках:

5.2.1 Авторське право:

результати, створені за допомогою ШІ (тексти, зображення, презентації тощо), не мають статусу об'єкта авторського права, оскільки автором відповідно до Закону України “Про авторське право і суміжні права”,

визнається лише фізична особа;

права на продукт, згенерований ШІ, регулюються ліцензією відповідного програмного забезпечення або умовами користування;

заборонено подавати результат роботи ШІ, як власну роботу без відповідної атрибуції.

5.2.2. Захист персональних даних та конфіденційної інформації при використанні систем ШІ:

системи ШІ, які використовуються в Університеті повинні збирати лише необхідні персональні дані, що не містять конфіденційну або інформацію з обмеженим доступом;

заборонено передавати в ШІ-системи конфіденційні або службові дані;

перед використанням ШІ необхідно інформувати НПП, здобувачів освіти про обробку їхніх персональних даних: хто, навіщо та як їх збирає;

обробка даних дозволяється лише на законних підставах при цьому згода на обробку використовується лише у виняткових випадках і має бути добровільною;

у разі передачі даних закордонним сервісам (наприклад, ChatGPT) слід вживати додаткових заходів безпеки.

5.2.3 Інформаційна безпека при використанні систем ШІ

Системи ШІ повинні відповідати вимогам інформаційної безпеки, зокрема проходити аудит і тестування на ризики. Основні ризики включають витік або маніпуляцію даними, атаки на модель, уразливості API, порушення конфіденційності персональних даних, а також відсутність належного моніторингу та контролю доступу.

Допускається використання лише перевірених систем із гарантіями захисту даних від виробника або постачальника.

6. Процедури реагування на порушення та відповідальність за порушення встановлених правил використання систем ШІ

6.1 НПП та здобувачі освіти зобов'язані відповідально користуватись системами ШІ та особисто відповідають за дотримання принципів академічної доброчесності при їх використанні відповідно до чинного законодавства України, Кодексу академічної доброчесності Університету та цієї Політики.

6.2 У разі виявлення порушень під час використання систем ШІ, особа, яка виявила такі факти, має право подати відповідну заяву на ім'я голови комісії з питань етики та академічної доброчесності Університету.

7. Прикінцеві положення

7.1 Політика затверджується Вченою радою Університету і набуває чинності з моменту його введення в дію наказом начальника Університету.

7.2 Пропозиції щодо внесення змін та доповнень до затвердженої Політики мають право вносити всі учасники освітнього та наукового процесу Університету.

7.3 Зміни та доповнення до Політики розглядаються та затверджуються у такому самому порядку, як і затвердження Політики.